Նախագծային աշխատանք

Բնության հետքերով

8-րդ դասարան

Աշակերներ՝ Միլանա Կոստադյան

Արեն Գրիգորյան

Ղեկավար՝ Ալինա Կոստանդյան

Բնությունը մարդուն շրջապատող ֆիզիկական միջավայրն է և սովորաբար ընդգրկում է ֆիզիկական տիեզերքի բոլոր առարկաներն ու երևույթները, բացի նրանցից, որոնք ստեղծված են մարդկանց կողմից։

Բնությունը մշտապես շարժվում է և զարգանում, ընդգրկում անօրգանական և օրգանական աշխարհները։ Անօրգանական աշխարհին են պատկանում տիեզերական մարմինները, ջուրը, հողը, օդը, ապարները, օգտակար հանածոները։ Բուսական և կենդանական օրգանիզմների ողջ բազմազանությունը կազմում է օրգանական աշխարհը։ Զարգացման ընթացքում անօրգանական բնությունը օրինաչափորեն առաջ է բերում օրգանական բնություն (կենսոլորտ)՝ մարդու կենսագործունեության համար բոլոր անհրաժեշտ պայմաններով։ Հասարակական կյանքը, արտադրությունը, մարդը և նրա բանականությունը գոյատևում են բնական նյութերի հենքի վրա, գործում բնական օրինաչափություններին համապատասխան։ Բնության ներդաշնակությունն ու հավասարակշռությունը պայմանավորված են բազմազան փոխադարձ կապերով, և 1 օղակի խախտումը կարող է կտրել երևույթների ամբողջ շղթան։ Ուստի բնության հետ հարաբերություններում անհրաժեշտ է ճանաչել ու ճիշտ կիրառել նրա օրինաչափությունները, տիրապետել բնության հետ ներդաշնակ ապրելու արվեստին, չխախտել բնական շարժընթացների հավասարակշռությունը, այլապես փոխազդեցությունը կարող է վերածվել հակասության։ Նեղ իմաստով՝ բնությունը մարդուն անմիջապես շրջապատող և նրա գոյությունն ապահովող բնական տարրերի ու պայմանների ամբողջությունն է։

Վերջին տասնամյակներում ձևավորվել և բուռն զարգացում է ապրել գիտությունների մի ամբողջ համակարգ՝ Երկիր մոլորակի բնապահպանության և բնօգտագործման վերաբերյալ։ «Մարդկության ինքնաոչնչացման վտանգ», «բնապահպանական և բնօգտագործման հիմնախնդիր» հասկացությունները դարձել են համայն մարդկությանը հուզող հարցեր։ Մարդը գոյատևում և ապահովում է իր հասարակական առաջընթացը՝ օգտվելով բնության բարիքներից։ Մարդու վերաբերմունքը բնական միջավայրի նկատմամբ ի սկզբանե եղել է սպառողական, բայց այդ միջավայրի ինքնազարգացման և ինքնավերականգնման միջոցով «բուժվել են» մարդահարույց վնասները։ Այժմ մարդու ակտիվ ներգործությունը բնական միջավայրի վրա այնպիսի ծավալներ է ընդունել, որ խախտվել է ինքնակարգավորման ու ինքնազարգացման ընթացքը (վերջին 30 տարվա ընթացքում

բնությունից կորզվել և օգտագործվել է այնքան նյութական պաշար, որքան նախորդ 5000 տարվա ընթացքում)։

Մարդու գործունեության տնական և ակտիվ ներգործության հետևանքով տեղի են ունենում բնական միջավայրի աղքատացում և
որակազրկում, բույսերի և կենդանիների բազմաթիվ տեսակներ հայտնվել են անհետացման եզրին։ Այդ երևույթը հատկապես կործանարար ազդեցություն է թողնում տարածման նեղ արեալ ունեցող կենդանատեսակների վրա։ Ներկայումս վտանգավոր սահմանագծի է հասել Արաքսի հովտի եզակի, խիստ յուրահատուկ սողունաշխարհը (հերպետոֆաունան)։ Սևանի ավազանից գրեթե անհետացել է խայտաբղետ մողեսի ենթատեսակի բնաշխարհիկ պոպուլացիան, որը միակն է Կովկասի բարձրադիր վայրերում։ Նույնվիճակում է
նաև փոքրասիականմողեսը։

Վերջին 50 տարիներիընթացքումկիսաանապատային և տափաստանայինտարածքներիակտիվյուրացմանհետևանքովիրենցբնադրավայրերի ցդուրսենմղվելզանազան թռչուններ, մեծ, փոքր և գեղանիարոսները, սևափորդոլոնը, կանաչմեղվակերը։ Տեղի է
ունեցելջրաճահճայինէկոհամակարգերիոչնչացում։ Սևանալճի մակարդակիիջեցման հետևանքովմերկացելենառափնյաժայռերնումերձափնյահատվածը, չորացելշրջակաճահճուտները,
վերացելենՍևանի իշխանի ձվադրավայրերիհիմնականմասը, բազմաթիվջրլողուչվողթռչունների, կաթնասուններիտեսակները։ Սևանա և Արփի (անցյալումնաևԳիլլի)
լճերնանփոխարինելիդերունենոչմիայնհանրապետությանճահճայինթռչուններիպահպանության,
այլևհարևաներկրներիջրայինավազաններիհետօրգանականկապիպահպանմանառումով, որովապահովվում է հանրապետությանտարածքում 145տեսակջրլող և առափնյաթռչնատեսակներիգոյությունը։

Զգալիբացասականազդեցություն է գործում լեռնահանքայինարդյունաբերությունը. այդնպատակովտրամադրված հողերի ընդհանուրտարածքըկազմում է 9, 7 հզ. հա, խախտվածհողերինը՝ 8, 275 հզ. հա, թափոնապահեստներինհատկացվածհողերինը՝ 1, 425 հզ. հա.: Այսճյուղիբացասականազդեցությունը լանդշաֆտի և կենսաբազմազանությանվրադրսևորվում է հիմնականում.

- դատարկապարիութափոններիկուտակումով և շրջապատումտարածումով,
- բացհանքերիշահագործմանհետևանքովբնական լանդշաֆտների ուէկոհամակարգերիխա խտումով, որըհանգեցնում է լանդշաֆտիդեգրադացման,
- ստորգետնյաջրերի ջրաբանականռեժիմի, ֆիզիկական և քիմիականբաղադրություններիփոփոխություններով։

Ներկայումսշահագործվողավելիքան 130 խոշորումիջինհզորությանհանքերիգերակշիռմասըբաց է։ Կուտակվածարդյունաբերականթափոններիծավալըկազմում է միքանիհարյուրմիլիոն մ³։

Լքվածհանքիպատասխանատուն

Լքվածհանքիարթունուրվականը

Կավարտիլքվածհանքավայրնարթունուրվականիպեսշրջում է Կապանքաղաքում, փորձում է իրդեղին, թունավորջրերըհասցնելամենուր, աղտոտելամենբան, իրգոյությանմասինհիշեցնում է ամենքին։ Նաևնրանց, ովքերԿապանիմիակփրկությունընտեսնումենհանքարդյունաբերությանմեջ և կարծում, որմարդիկսովամահկլինեն, եթեայդաշխատատեղերըփակվեն։

Կավարտ, լքվածհանքավայր, թթվայինդրենաժ. . .

Կավարտիներկայիսլքվածհանքավայրըիբրևկոնսերվացվածտեղամասհանքարդյունաբերողներիկողմիցհանձնված է ՀայաստանիՀանրապետությանը։ ԲնապահպանությանՆախարարությունըհանքիկոնսերվացմանաշխատանքայիննախագծիվերաբերյալփորձաքննականեզրակացություն է տվել, որիպարտադիրպայմաններիցմեկըչիիրականացվել, և խախտվել է հրաժարմանհավաստագիրտրամադրելուպայմանը։ ՉորկոնսերվացմաննախագիծըչիապահովելԿառավարության որոշման 13-րդ կետը՝ երկրիմակերևույթիվրաուղղահայացբացփորվածքիփակմանվերաբերյալ, ինչպեսնաևխախտվելենհետազոտումներիհամայցերիժամանակացույցըպատկանմարմիններիկողմից։ Ամենիմասինմանրամասնկանդրադառնանքայսհրապարակմանտարբերհատվածներում։

Ի՞նչ է հայտնի Կավարտի հանքավայրի մասին

Կավարտի լքված հանքավայրը 19-րդ դարի կեսերից մինչև 20-րդ դարի սկիզբը շահագործել են հույն արդյունաբերողներ Կոնդուրովները, հայ Խոջամիրովները, այնուհետև՝ ֆրանսիացիները:

Կապանի երկրագիտական թանգարանում պահպանվել են Կավարտի հանքավայրի մասին որոշակի տվյալներ: Ըստ այդմ, 1850 թվականի համառային մի օր Կավարտ գյուղի դիմացի անտառներով և ջրերով հարուստ Մարգկոչվող բարձունքի ինթառած վրաններին մոտեցել է երկուանծանոթ: Օտարականները Ղափանոտ քդրաձառաջի նույներն են եղել:

Ալավերդի ից այստեղ եկած հույները հետագայում մի փոքրիկ հողակտոր են ձեռք բերում, սկսում հանք շահագործել: Ապա ամենբանգնալով խորանում է:

1853 թվականին Խարլամպի Կոնդուրովը կառուցում է Կավարտի պղնձաձուլարանը՝ աստիճանաբար մեծացնելով հզորությունը: Տեսնելով հանքի հզորությունն ուգումարները բերելու հնարավորությունը հույները այստեղ ենկանչում են բենցբարեկամներին: Հարյուրից ավելի հույն բանվորներ են գալիս, որոնք այստեղ հաստատվում և իրենց համարտներ են կառուցում:

1865-ին ԿոնդուրովներըկառուցեցինհունականՍուրբԿատարինեեկեղեցին, որինտեղացիներնանվանումէին «Բերձեններիեկեղեցի»: Եկեղեցինկամինչայսօր՝ կիսավերվիճակում: Գմբեթավորշինություն է՝ կառուցվածոչտեղական, մուգդարչնագույնտուֆքարի և բազալտիհամադրումով: Ահայսվիճակում է գտնվումիմեկեղեցին: ՍաթերևսԲաշքենդկոչվողտարածքումպայթյուններից հետոկանգունմնացածմիակշինությունն է:

ՍուրբԿատարինեեկեղեցին, Կավարտգյուղիհարևանությամբ 2019թ

Հույներիկողմիցշահագործումը դադարեցվեց 1918-1920 թթ, խորհրդայինկարգերհաստատվելուժամանակ: 70-տարուց ավելիայդտարածքումբնակվելուց և հանքերըշահագործելուցհետոհույներիհիմնականմասը հեռացանԲաշքանդիցուԿապանից:

20-րդ դարումհանքանյութերիտեղափոխությունուղտերիմիջոցով

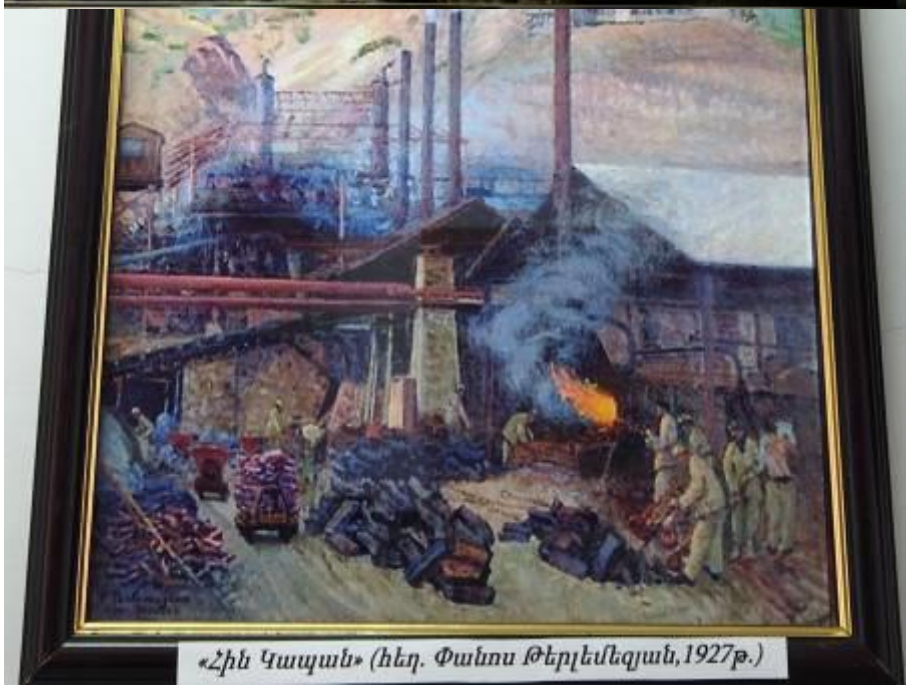

«Հին Կապան» (հեղ. Փանոս Թերլեմեզյան,1927թ.)

1920-ականների սկզբինխորհրդայինիշխանությունները վերաբացելենԿավարտիհանքը: 1924 թ.-ից այնանվանելենԼենհանքեր: Մինչև 50-ական թթ. այնշահագործելենորպես փակհանք, իսկդրանից հետո՝ մինչև 1975թ. գործումէրորպես բացհանք: Այդգործունեությանը ընթացքում ավերվել է հինԿավարտ գյուղը՝ իրար. Գնորգ եկեղեցուհետ:

Ամսականառավելշատհանքանյութդուրսբերողբանվորներինոգնորումէիննրաազգանվամբդրոշպատրաստելով

Կավարտիհանքավայրիադմինիստրատիվշենքը, վերելակը և բացհանքը

Հայաստանիանկախացումիցհետոշահագործումըվերսկսվեց 1999 թվականին, երբ Կապանիլեռնահարստացմանկոմբինատըմասնավորեցվեց, կանադացիներիկողմիցհիմնադրված «ԴինոԳոլդՄայնինգ» ընկերությունը (ապա՝ «ԴանդիՓրիշսՄեթալսԿապան») շարունակեցշահագործումը: Սակայն 2-3 տարիանցհանքարդյունահանմանաշխատանքներըդադարեցվեցին: Պետությանը, որպեսկոնսերվացվածտարածք, հետհանձնվեցԿավարտիհանքը:

Կավարտիբացիանքավայր 2019 թ.

ԱյսքանովԿավարտիհանքավայրիշահագործմանմեզհայտնիփուլերնավարտվումեն, և հասնումենքբունխնդրին:

Լավ լուր.

Վանաձորում հայտնաբերվել է հազվագյուտ բուսատեսակի նոր պոպուլյացիա Շրջակա միջավայրի նախարարությունը լավ լուր է հայտնել բոլոր բնասերների համար: «Հայանտառ ՊՈԱԿ-ի Վանաձորի անտառտնտեսության Եղեգնուտի անտառպետության տարածքում հայտնաբերվել է կարմիր գրքում ընդգրկված Հապալասենի ճահճային տեսակի նոր պոպուլյացիա: Հապալասենին աճում է ենթալպյան և ալպյան գոտիների ծ.մ. 2500-3300 մ բարձրությունների վրա»,- նշել է նախարարությունը: ՀՀ բույսերիկարմիրգրքիտվյալներիհամաձայն՝ վտանգվածտեսակ է: Հանրապետությունումստույգհայտնիեներկուպոպուլյացիաներ, որոնցտարածման և բնակությանշրջաններիմակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Երկուլոկալիտետներիմիջևտարածությունը 160 կմ է: Տեսակինսպառնում է տարածման և բնակությանշրջաններիկրճատումգլխավորապեսկլիմայիփոփոխությանհետկապվածաճելավ այրերիկորուստիպատճառով: ՀայաստանիԿարմիրգրքիառաջինհրատարակությանմեջընդգրկվածչէր: Ընդգրկվածչէ CITES-ի և Բեռնիկոնվենցիաներիհավելվածներում: Տերևաթափգետնատարածփռվածթուփ՝ 30-60 սմբարձրության: Տերևները՝ բացկապտավունկանաչ, մանր, մոտ 1 սմերկարության: Ծաղիկները՝ համարյանստադիր, 1-4-ական տերևներիանութներում: Բաժակը՝ հնգատամ: Հատապտուղըկապույտ, հյութալի: Հայաստանումհանդիպում է Գեղամի (Գռիձոր) և Վերին-Ախուրյանի (լեռՂուկասյանՄեծ) ֆլորիստիկականշրջաններում: ԱՕՕ 12 քառ. կմ է: Լոկալիտետները՝ 2: Հայաստանիցբացիաճում է Կենտրոնական և

ՀարավարևմտյանԱնդրկովկասում, Եվրոպայում, ՀյուսիսարևելյանԱնատոլիայում, Սիբիրում, ՀեռավորԱրևելքում և ՀյուսիսայինԱմերիկայում: Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիականառանձնահատկություններ. աճում է ենթալպյան և ալպյանգոտիների ծ. մ. 2500-3300 մ բարձրություններիվրա, մարգագետիններում: Ծաղկում է հունիս-հուլիսամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս-օգոստոսին: Սահմանափակողգործոններենհանդիսանում՝ սահմանափակտարածման և բնակությանշրջաններ, կլիմայիգլոբալփոփոխություն: Պահպանությանմիջոցառումներ: Պոպուլյացիայիմիմասըպահպանվում է «Արփիլիճ» ազգայինպարկիտարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնելպոպուլյացիայիվիճակիմոնիթորինգ: